

РИНКИ З ПРОДАЖУ СПОЖИВЧИХ ТОВАРІВ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Ключові слова: ринок, споживчий, проблеми, перспективи

Вступ. Ефективне функціонування ринків та поступове їх перетворення на сучасні торговельно-сервісні комплекси є одним із напрямків стратегічного розвитку внутрішньої торгівлі на державному рівні. Цим визначається необхідність і актуальність дослідження проблем регулювання діяльності ринків із продажу споживчих товарів в Україні та встановлення сприятливих умов для здійснення ринкової торгівлі.

Визначення регуляторних механізмів і важелів регулювання діяльності ринків із продажу споживчих товарів сприяє стабілізації продовольчої та цінової ситуації, створенню необхідних умов для безпосереднього продажу продукції фермерських господарств і місцевих виробників, зменшенню стихійної торгівлі, поліпшенню обслуговування споживачів.

Постановка проблеми. Значна частка ринкової торгівлі здійснюється через неофіційні стихійні ринки, умови купівлі-продажу на яких не відповідають належним санітарно-гігієнічним та нормативним умовам. Нерегульований розвиток ринків зумовлює деформацію інфраструктури внутрішньої торгівлі, погіршення якості торговельного обслуговування населення

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми особливостей функціонування ринків із продажу споживчих товарів як одного із механізмів організації внутрішньої торгівлі висвітлено в наукових працях О. Шубіна, А. Мазаракі, В. Дорошенка, Я. Гончарука, О. Азарян та ін. У цих дослідженнях визначено місце й роль ринків із продажу споживчих товарів у системі внутрішньої торгівлі, а також основні особливості та проблеми їх функціонування.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз сучасного стану розвитку мережі ринків з продажу споживчих товарів у Рівненській області, виявлення проблем та перспектив розвитку.

Постановка завдання. Проаналізувати показники діяльності та дислокацію ринків з продажу споживчих товарів у Рівненській області, виявити територіальні відмінності у їх розміщенні, проблеми та перспективи розвитку.

Виклад основного матеріалу. Діяльність ринків із продажу споживчих товарів – це складна оперативно-організаційна система, спрямована на забезпечення здійснення процесів купівлі-продажу з урахуванням поточних і перспективних ринкових змін із метою повного задоволення попиту населення й одержання прибутку. Це така діяльність, яка дозволяє всім учасникам комерційного обороту успішно взаємодіяти з урахуванням

взаємної вигоди на всіх етапах реалізації торговельних угод. Саме діяльність ринків з продажу споживчих товарів сприяє ефективному розвитку виробництва й впливає на формування його обсягів і перспективних напрямків. Вона визначає економічне становище виробників, їхній комерційний успіх із урахуванням мінливості ситуації на ринку.

Ринок із продажу споживчих товарів визначається як суб'єкт господарювання, створений на відведеній за рішенням місцевого органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування земельній ділянці й зареєстрований у встановленому порядку, функціональними обов'язками якого є надання послуг та створення для продавців і покупців належних умов у процесі купівлі-продажу товарів за цінами, що складаються залежно від попиту й пропозицій [3].

Згідно з правилами торгівлі на ринку з продажу споживчих товарів, його територія повинна мати відособлену й відгороджену від проїзної частини, житлового й комунального секторів ділянку землі, підземні або наземні переходи для пішоходів, стоянки для транспортних засобів відвідувачів, безпечні для руху пішоходів входи й виходи, штучне освітлення території ринку, автостоянок і під'їздів, телефонний зв'язок, електро- й водопостачання, водовідвід, туалет, обладнані контейнерами майданчики для збирання відходів і сміття й т. ін. Правила чітко окреслюють коло осіб, які можуть здійснювати торгівлю на ринках: фізичні особи – громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства, суб'єкти підприємницької діяльності; а також юридичні особи незалежно від форм власності [3].

Учасниками ринку з продажу споживчих товарів можуть бути власники товарів (промислові підприємства-виробники державного та недержавного підпорядкування чи їхні повноважні представники); виробники сільськогосподарської продукції (агрофірми, фермери, сільськогосподарські підприємства різної форми власності); оптові та роздрібні торговельні підприємства; суб'єкти підприємницької діяльності.

Робота ринків не повинна погіршувати санітарний і екологічний стан місцевості й негативно впливати на умови проживання населення. Міським ринкам (ринкам великих міст) у наш час уже надано більш-менш цивілізованого вигляду, але досі не всі вони відповідають зазначеним вище умовам. А от що стосується ринків, які функціонують у районних центрах, селах і селищах, то їхнім власникам (якщо вони й надалі хочуть такими залишатися) необхідно буде докласти чимало зусиль і витратити значну суму коштів, щоб зробити ринки відповідними до затверджених правил.

Питання щодо вартості послуг ринків і, перш за все, плата за утримання торговельного місця є найбільш проблемним у регулюванні соціально-трудова відносин між адміністрацією ринку та суб'єктами торговельного підприємництва. Останнім часом значно збільшилася кількість звернень приватних підприємців, які здійснюють торгівлю на ринках, до органів державної влади як місцевого, так і загальнодержавного рівня щодо

необґрунтовано високої плати за послуги, що надаються ринками із продажу продовольчих та непродовольчих товарів [5].

Спільною ознакою ринку як соціально-економічної категорії та ринку як суб'єкта господарювання є наявність покупців/споживачів, що забезпечує попит на конкретні види товарів і/чи послуг, та продавців/виробників, які гарантують пропозицію цих товарів і/чи послуг.

Крім спеціальної функції забезпечення руху товарів від виробника до споживача, ринок виконує в економічній системі регулятивно-контрольну й стимулюючу функції. Світовий ринок доводить, що ринок є інструментом саморегуляції суспільного виробництва. Через його посередництво визначається що, скільки, коли, як і для кого робити. Внаслідок застосування закону вартості й попиту та пропозиції робляться необхідні пропозиції, оптимізується розподіл інвестиційних, матеріальних і трудових ресурсів між сферами діяльності та сферою виробництва, забезпечується дієвий економічний контроль за раціональним припустимим суспільно рівнем виробничих витрат [1].

Розвиток мережі продовольчих, непродовольчих та змішаних ринків зумовлює забезпечення соціальної підтримки значної частини населення, розширення сфер діяльності та збільшення торгового обороту суб'єктів підприємницької діяльності.

Рис. 1 – Структура торгових місць на ринках з продажу споживчих товарів у 2010 році

Значне місце у задоволенні потреб населення області товарами належить ринкам. За рахунок організованих ринків у 2011 році формувалося 35 % загального обсягу продажу споживчих товарів.

Офіційно на території Рівненської області у 2010 році діяло 69 ринків з продажу споживчих товарів, в т.ч. 5 продовольчих, 12 непродовольчих та 52 змішаних, що мають загальну площу 513,6 тис.м² та торгову площу 384,7 тис.м² та 18185 торгових місць. Проте лише чотири ринки, в яких є 366 торгових місць, є критими. В інших випадках інфраструктура ринків складається з павільйонів для продажу, контейнерів, кіосків, лотків, палаток, окремі магазини та об'єкти ресторанного господарства, критих та відкритих столів, місць для продажу з транспортних засобів [4].

Дислокація офіційних ринків з продажу споживчих товарів по території Рівненської області представлена у табл. 1. Проте, крім офіційних ринків в області налічується значна кількість не зареєстрованих ринків з продажу

споживчих товарів. Зокрема, відомо про наявність таких ринків у с. В.Межиричі (Корецький р-н), с. Острожець (Млинівський р-н), с.Борове (Зарічненський р-н) та багато інших. Вони відрізняються за потужністю та ступенем організованості. Також в багатьох районах області є досить популярною виїзна торгівля, що найчастіше здійснюється підприємцями в окремі дні з транспортних засобів чи розбірних лотків та палаток.

Разом з тим, нерегульований розвиток ринків зумовлює деформацію інфраструктури внутрішньої торгівлі, погіршення якості торговельного обслуговування населення.

Таблиця 1 – Ринки з продажу споживчих товарів у Рівненській області

Кількість ринків, од.	2000	2005	2007	2010
РАЗОМ	58	68	72	69
м.Рівне	27	22	22	21
Березнівський	4	4	4	4
Володимирецький	4	7	7	8
Гощанський	1	1	1	1
Демидівський	1	1	1	1
Дубенський	4	3	3	4
Дубровицький	2	1	1	1
Зарічненський	-	1	1	1
Здолбунівський	2	5	6	6
Корецький	2	2	2	2
Костопільський	2	4	5	3
Млинівський	2	2	3	2
Острозький	1	3	4	3
Радивилівський	3	3	3	3
Рівненський	1	1	1	1
Рокитнівський	1	2	2	2
Сарненський	1	6	6	6

На рисунку 2 видно, що більш рівномірно ринки розташовуються у північній частині області. Так, у Північному економічному районі Рівненської області їх налічується 25, у Південному економічному районі без обласного центру – 23, у місті Рівне – 21.

Разом з тим, навіть на офіційних ринках області існує ряд проблем:

- на більшості ринків не проводяться роботи з благоустрою, реконструкції, заміни старих архітектурних форм на сучасні. Незадовільний матеріально-технічний стан ринків, зокрема недостатнім є забезпечення холодильним, ваговимірювальним та іншим торгово-технологічним обладнанням. Недостатня кількість складських приміщень. Переважна частина місць не опалюється або знаходиться на відкритих прилавках;

- спостерігається зниження обсягів продажу продовольчої продукції, в тому числі сільськогосподарської, на ринках;

- відсутня налагоджена система товаропросування від виробників сільськогосподарської продукції через ринки до споживачів, що створює умови для активного розвитку посередників, а це, у свою чергу, призводить до підвищення ціни на продукцію;

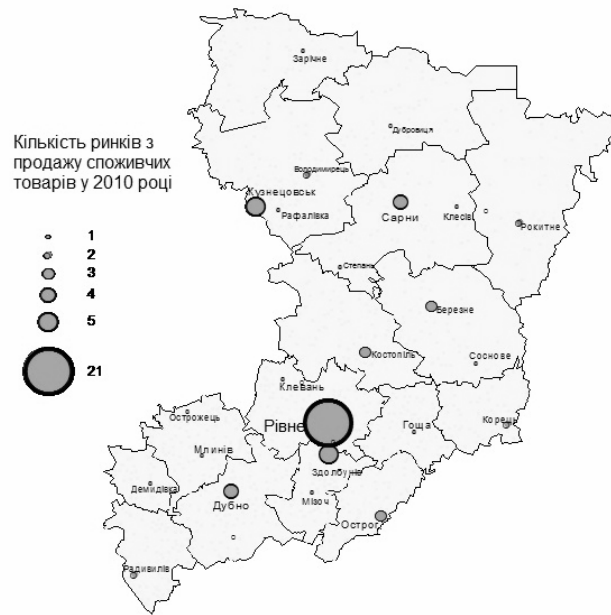

Рис. 2 – Дислокація ринків з продажу споживчих товарів у Рівненській області

- мають місце численні порушення правил торгівлі, вимог Закону України «Про захист прав споживачів» та інших нормативно-правових актів, неналежне виконання адміністрацією ринків контрольних функцій стосовно суб'єктів господарювання, які здійснюють торговельну діяльність;

- знизилась увага місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування до ринкових об'єктів, що призводить, в окремих випадках, до занедбаності прилеглих до ринків територій та автошляхів, розвитку на прилеглих територіях неорганізованих форм торгівлі;

- наявні випадки встановлення цін на послуги та оренду торгових місць та/або їх обслуговування на ринках в економічно необгрунтованому розмірі, а також невідповідність вимогам чинного законодавства договорів оренди торговельного місця.

Удосконалення функціонування ринків – це поступове поліпшення їх діяльності в напрямі забезпечення належних умов для купівлі-продажу товарів, надання послуг продавцям, покупцям і товаровиробникам, контролю за додержанням прав споживачів, правил торгівлі, санітарних вимог, якості та безпеки товарів, що реалізуються в межах ринків чи за їх участю.

Основними напрямками та пріоритетами удосконалення ринків Рівненської області повинні бути наступні:

- формування на території області інфраструктури сучасно оснащених ринків, яка відповідає чинному законодавству України, нормативно-правовим актам та потребам населення у споживанні товарів та послуг;

- поступове перетворення ринків у сучасні торговельні комплекси, в тому числі із залученням коштів вітчизняних та іноземних інвесторів;

- посилення контролю за якістю та безпекою товарів, що реалізуються на ринках;

- додержання суб'єктами підприємницької діяльності порядку заняття торговельною діяльністю, правил торговельного обслуговування населення, ветеринарних правил, державних санітарних норм, гігієнічних нормативів;
- ліквідація торгівлі у невстановлених місцях, в тому числі на прилеглих до ринків територіях;
- оптимізація системи руху споживчих товарів від виробника до споживача, який купує товари на ринку;
- створення умов для продажу сільськогосподарської продукції безпосередньо її виробниками (сільськогосподарськими підприємствами, селянськими (фермерськими) господарствами, особистими підсобними господарствами тощо).

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, проблеми розвитку мережі ринків з продажу споживчих товарів у Рівненській області потребують подальшого вивчення та постійного моніторингу. Послідовне впровадження заходів щодо поліпшення їх роботи сприятиме покращенню торговельного обслуговування населення та активізації товарного обміну між містом та селом.

Список літератури

1. *Донець Л.І.* Методичний підхід до класифікації ринків із продажу споживчих товарів / Л. І. Донець, В. В.Чмаріна // Вісник Донецького нац. ун-ту економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – 2008. – № 4. – С. 186–196.
2. *Дорошенко В. І.* Географія внутрішньої торгівлі : Навч. посібник / В. І. Дорошенко. – К. : ВПЦ «Київ. ун-тет», 2005. – 102 с.
3. Правила торгівлі на ринках [Електронний ресурс] : [наказ Мінекономіки України, МВС України, ДНАУ, Держстандарту України від 26.02.2002 р.– Режим доступу : <<http://www.dtkk.com.ua/documents/rus/2002/14/14nov2.html>; 4. Торгівля Рівненщини у 2010 році : Стат. збірник / за ред. Л. С. Мішенкової. – Рівне : Гол. упр. статистики у Рівнен. обл., 2011. – 107 с.
5. *Чмаріна В. В.* Методичний інструментарій регулювання діяльності місцевих ринків із продажу споживчих товарів / В. В. Чмаріна // Торгівля і ринок України. – 2008. – № 25. – С. 234–240

***Осіпчук І. О.* Ринки з продажу споживчих товарів Рівненської області: проблеми та перспективи розвитку.**

Розглянуто особливості діяльності ринків з продажу споживчих товарів, їх дислокацію в межах Рівненської області. Визначено проблеми та перспективи подальшого розвитку споживчих ринків в області.

Ключові слова: ринок, споживчий, проблеми, перспективи.

***Осіпчук И. О.* Рынки по продаже потребительских товаров Ровенской области: проблемы и перспективы развития.**

Рассмотрены особенности деятельности рынков по продаже потребительских товаров, их дислокацию в пределах Ровенской области. Определены проблемы и перспективы последующего развития потребительских рынков в области.

Ключевые слова: рынок, потребительский, проблемы, перспективы.

***Osipchuk I. O.* Markets for the sale of consumer goods Rivne region: problems and prospects.**

The features of the markets for consumer goods, their disposition within the Rivne region. Defining the problem and prospects for further development of consumer markets in the region.

Keywords: market, consumer, problems and prospects.

Надійшла до редколегії 11.02.2013